

Atf İçin: Kabataş E ve Kiper T, 2021. Kırsal Yerleşimlerin Doğal ve Sosyo-kültürel Peyzaj Değerlerinin Belirlenmesi: Kırklareli Kocayazı ve Kula Köyü Örneği. İğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 11(3): 2328-2341.

To Cite: Kabataş E and Kiper T, 2021. Determination of the Natural and Socio-cultural Landscape Values of Rural Settlements: Kırklareli Kocayazı and Kula Village Examples. Journal of the Institute of Science and Technology, 11(3): 2328-2341.

Kırsal Yerleşimlerin Doğal ve Sosyo-kültürel Peyzaj Değerlerinin Belirlenmesi: Kırklareli Kocayazı ve Kula Köyü Örneği

Engin KABATAŞ¹, Tuğba KİPER^{1*}

ÖZET: Bu çalışmada, *"Kırsal alanlar; arazi yapısı, üretim biçimi, yerel peyzaj karakteri gibi doğal ve sosyo-kültürel değerleri ile özgünlük taşırlar ve özgün peyzaj değerlerinin tespiti planlama ve tasarım çalışmalarında etkindir"* hipotezi üzerinde kurgulanmıştır. Bu kapsamda, çalışmada, Kırklareli İli Kocayazı ve Kula köyü özelinde doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerlerinin saptanarak, yere özgün karakteristiklerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede; literatür verileri ile arazi çalışmalarına dayalı olarak doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerlerine ilişkin yerel potansiyel belirlenmiştir. CBS aracılığı ile ArcGis 10.1 programı çerçevesinde topoğrafik yapı (yükseklik, eğim, bakı), hidrolojik yapı, büyük toprak grupları, arazi kullanım yetenek sınıfları, erozyon durumu, meşcere durumu, şimdiki arazi kullanım durumu ile tarihi ve arkeolojik değerlere ilişkin haritalar üretilmiştir. Literatür verileri, arazi çalışmaları ve haritalardan elde edilen verilere ilişkin olarak, doğal ve sosyo-kültürel kimlik kartları oluşturulmuş ve BEK Analizi ile de değerler ve potansiyeller belirli kavramlar eşliğinde ortaya konmuştur. Sonuç olarak, Kocayazı ve Kula köyleri arazi yapısı, etnik kökeni, yerleşim biçimi, folklorik değerleri, ekonomik yapısı gibi doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerleri ile yerel karakteristiklere sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal yerleşim, kırsal kimlik, BEK Analizi, Kırklareli Kocayazı ve Kula köyleri

Determination of the Natural and Socio-cultural Landscape Values of Rural Settlements: Kırklareli Kocayazı and Kula Village Examples

ABSTRACT: This study is built on the hypothesis that *"Rural areas have originality with their natural and socio-cultural values such as land structure, production style, local landscape character, and the determination of original landscape values is a factor in planning and design studies"*. In this context, it was aimed to determine the natural and socio-cultural landscape values of Kırklareli Province Kocayazı and Kula villages and their unique characteristics in this study. Based on literature data and field studies, local potential for natural and socio-cultural landscape values has been defined. Maps of topographic structure (elevation, slope, aspect), hydrological structure, large soil groups, land use capability classes, erosion status, stand status, current land use status and historical and archaeological values were produced via ArcGis 10.1 program within the framework of GIS. Regarding the data obtained from literature, field studies and maps, natural and socio-cultural identity cards were created and values and potentials were revealed within certain concepts with BEK Analysis. As a result, it has been specified that Kocayazı and Kula villages have natural and sociocultural landscape values and local characteristics such as land structure, ethnic origin, settlement style, folkloric values, and economic structure.

Keywords: Rural settlements, rural identity, BEK Analysis, Kırklareli Kocayazı and Kula Village

¹Engin KABATAŞ ([Orcid ID: 0000-0002-3191-5866](https://orcid.org/0000-0002-3191-5866)), Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kırklareli, Türkiye

¹Tuğba KİPER ([Orcid ID: 0000-0003-3396-5661](https://orcid.org/0000-0003-3396-5661)), Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Tekirdağ, Türkiye

***Sorumlu Yazar/Corresponding Author:** Tuğba KİPER, e-mail: tkipер@nku.edu.tr

Bu çalışma Engin KABATAŞ'ın Yüksek Lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

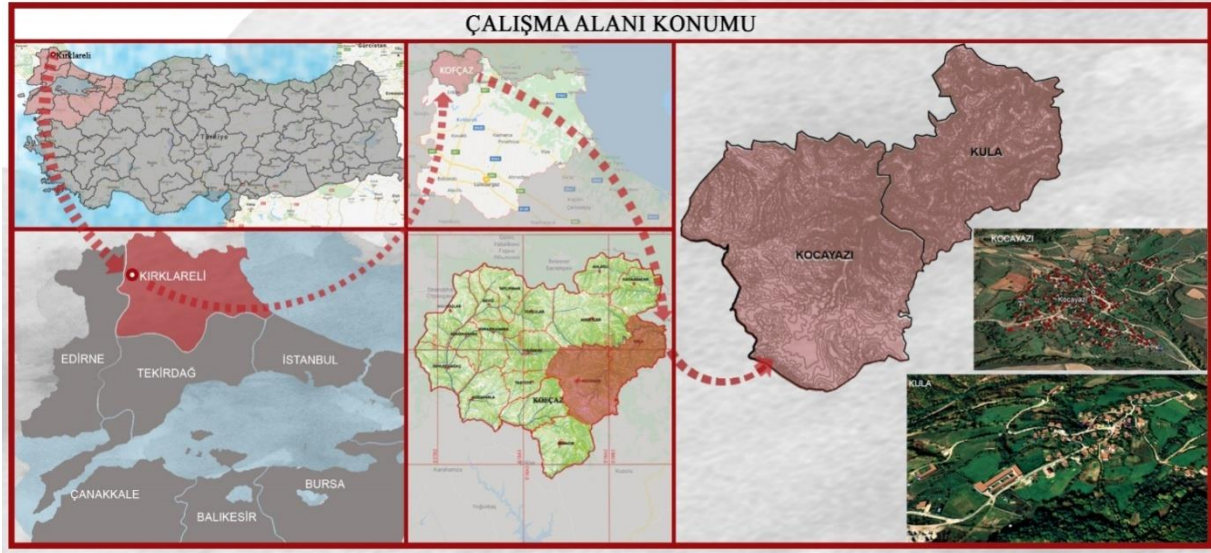
GİRİŞ

Kırsal alanlar, kentsel merkezler ile sınırlı ilişkileri olan, gelir dağılımı çeşitlilik gösteren, hizmetlere erişimi kısıtlı, tarih, kültür, dil, politik kaygılar, iklim gibi temel özelliklerin yanı sıra, kültürel etkileşimin meydana geldiği alanlar ve doğal yapıyla bağlantılı yerleşme modellerinin geliştiği yaşam mekânlarıdır (Ortiz-Guerrero, 2013). Bu alanlar; sahip oldukları doğal ve kültürel peyzaj özellikleri, geleneksel yaşam tarzları ile bütünleşik bir yapıya sahiptirler ve arazi biçimlenişi, yükselti ve eğim farklılıkları, vadiler, ormanlar, dereler, bitki örtüsünün oluşturduğu doğal yapı özellikleri ile geleneksel sivil mimari, mitolojik, folklorik, gastronomik değerler, ekonomik aktiviteler gibi kültürel yapı özellikleri ile de özgünlük taşır ve farklılaşır. Nasıl ki her kentin sahip olduğu değerler onu diğer kentlerden ayırarak, tanınırlığını artırıyor, tercih edilme sebebinin oluşturuyorsa, her kırsal alanında kendine ait doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerleri de diğer kırsal alanlara göre tanımlayıcı ve ayırt edici olup, mekân ve kişi üzerinde karakteristik ve aidiyet hissi yaratmaktadırlar (Topçuoğlu ve Kiper, 2020a). Bu noktada; kırsal yerleşimlere ilişkin doğal ve kültürel peyzaj değerlerinin tespiti; yerel ölçekte yerleşimlerin ayırt edici niteliklerini kazandıran kimlik bileşenlerinin belirlenmesinde, belirlenen kimliğin korunması ve geliştirilmesinde (Erdem, 2012), planlama ölçeğinde turizm, tarım, orman gibi alan kullanımlarının yer seçimlerinde, eylem planlarının üretilmesine yönelik strateji belirlemede, köy tasarım rehberlerinin hazırlanmasında, turizm türlerine yönelik rota belirleme çalışmalarında etkilidir. Bununla birlikte özgün peyzaj değerlerinin tespiti, özellikle kalkınma öncelikli planlama çalışmalarında önemli bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede bu çalışma; *"Kırsal alanlar; arazi yapısı, üretim biçimi, yerel peyzaj karakteri gibi doğal ve sosyo-kültürel değerleri ile özgünlük taşırlar ve özgün peyzaj değerlerinin tespiti planlama ve tasarım çalışmalarında etkindir"* hipotezi üzerinde kurgulanmıştır. Öyle ki; Ülke ölçeğinde hazırlanan birçok üst ölçek plan kararlarında kırsal alan envanterinin önem ve gerekliliğinin altı çizilmiştir. Kırsal alanların kalkınma yaklaşımlarında etken olan Kalkınma Planları incelendiğinde; Dokuzuncu Kalkınma Planı ile birlikte Ulusal Kırsal Kalkınma Planı ve Kırsal Kalkınma Strateji belgelerinde; *"Mekâna özgü koşulların doğru çözülmesi, kırsal alan envanterlerinin hazırlanması"* gibi başlıklar öne çıkmıştır (Anonim, 2006; Anonim, 2013; Anonim, 2014). On birinci Kalkınma Planı'nın Kırsal Kalkınma başlığı altındaki hedefleri arasında *"Köy envanteri tüm illeri kapsayacak şekilde güncellenecek ve köy envanteri bilgi sistemi oluşturulacaktır"* ibaresi yer almaktadır (Anonim, 2019). Böylelikle, kırsal yerleşimlere ilişkin olarak üst ölçek plan kararlarında yerel farklılıkları dikkate alan "mekânsal duyarlılık" yaklaşımı geliştirilmiştir. Bununla birlikte; Topçuoğlu ve Kiper (2020b) de çalışmalarında; mekansal ve sektörel tüm planlama çalışmalarında, amaç ve hedef kapsamında yere ilişkin doğal ve sosyo-kültürel faktörlerin tespitinin yapılmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu kapsamda; çalışmanın temel hedefi; Kırklareli İli Kocayazı ve Kula köyü özelinde doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerlerinin saptanarak, yere özgün karakteristiklerin belirlenmesidir. Bu çerçevede; Kocayazı ve Kula köyleri özelinde; literatür verileri ile arazi çalışmalarına dayalı olarak doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerlerine ilişkin yerel potansiyel, CBS aracılığı ile ArcGis 10.1 programı çerçevesinde çeşitli haritalar üretilerek değerlendirilmiştir. Kırsal yerleşimlerin bu değerlerine ilişkin kimlik kartları oluşturulmuş ve BEK Analizi ile de yerel değerler ve potansiyeller belirli kavramlar eşliğinde ortaya konmuştur.

MATERYAL VE METOT

Çalışma ana materyalini, Kırklareli İli Kofçaz ilçesine bağlı Pomak kültürüne sahip Kocayazı ve Kula Köyleri oluşturmaktadır (Şekil 1). Kofçaz İlçesi, Türkiye'nin kuzeybatı bölümünde Yıldız (Istranca) Dağlarının eteklerinde yer alan ve Kırklareli İli'nin en düşük nüfusa sahip (2020 yılı nüfusu 2282 (Anonim, 2020a) sahip ilçesidir. İlçe, 2 Mahalle (Yeşillik, Yeni Mahalle) ile 16 köyden (Ahlatlı,

Ahmetler, Aşağıkanara, Beyci, Devletliğaç, Elmacık, Karaabalar, Kocatarla, Kocayazı, Kula, Malkoçlar, Tastepe, Tatlıpınar, Terzidere, Topçular, Yukarıkanara) oluşmaktadır. Çalışmada seçilen Kocayazı ve Kula köyünün örnek alan olarak seçiminde; orman köyü statüsü, yerleşimlerin fiziki yapısı, etnik köken, yerleşim biçimi, folklorik değerler, ekonomik yapı etken olmuştur. Kocayazı köyü 60.655 km²; Kula köyü ise, 33.082 km²lik alana sahiptir.

Şekil 1. Çalışma alanı konum haritası

Çalışma yöntemi; amaç ve önemin belirlenmesi, literatür verilerinin toplanması, doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerlerinin tespit edilerek kimlik kartlarının oluşturulması, BEK Analizi ve sonuçların değerlendirilmesi aşamaları olmak üzere 4 temel aşamada yürütülmüştür.

1. Aşama (Çalışma amaç ve öneminin belirlenmesi): Çalışmada, üst ölçek plan kararları ile paralel olarak, bölgenin sahip olduğu, doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerlerinin saptanarak, yere özgün karakteristiklerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Giriş bölümünde çalışmanın amaç ve önemi detaylı bir biçimde verilmiştir.

2. Aşama (Literatür verilerinin toplanması): Bu aşama; çalışma alanı ve konusu özelinde hazırlanmış benzer çalışmaların incelenmesi, ilgili kurumlarla görüşmeler ile arazi çalışmalarından elde edilen veriler kapsamında şekillenmiştir.

Çalışma konusuna ilişkin makale ve raporlar; amaç, önem ve yöntem çerçevesinin belirlenmesi aşamalarında kullanılmıştır.

İlgili kurumlardan (Kofçaz Belediyesi, Kırklareli İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Kofçaz Orman İşletme Şefliği, Kofçaz İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, Devlet Meteoroloji İlçeleri Genel Müdürlükleri) elde edilen veriler; topoğrafik yapı, iklim, toprak özellikleri, su varlığı, doğal bitki örtüsü, demografik yapı, sosyo-ekonomik yapı, geleneksel yaşam biçimi ile tarihi turistik ve arkeolojik değerlerin belirlenmesi aşamalarında kullanılmıştır.

Arazi çalışması kapsamında ise; öncelikle gözleme dayalı çalışmalar ve görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sonrasında köy muhtarları ile yapılan görüşmeler gerçekleştirilmiş ve Kocayazı ile Kula köylerine ilişkin görsel materyaller oluşturulmuştur. Elde edilen bu veriler ise sosyo-kültürel kaynak değerlerinin belirlenmesinde kullanılmıştır.

3. Aşama (Doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerlerinin tespit edilerek kimlik kartlarının oluşturulması): Literatür verileri, arazi gezileri ile yerel halk ve muhtarlarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular kapsamında çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. Bu kapsamda çalışma alanının doğal ve sosyo-kültürel değerlerine ilişkin olarak, ArcGis 10.1 programı çerçevesinde aşağıda maddeler altında

verilen çeşitli haritalar üretilmiştir. Bununla birlikte; çalışma alanının demografik yapısına ilişkin bilgiler çizelgeler şeklinde verilmiştir.

- Kofçaz Belediyesi'nden elde edilen 1/25.000 ölçekli topoğrafik haritalardan ilgili köylerin yükseklik, eğim, bakı ve hidrolojik yapı haritaları oluşturulmuştur.
- Kırklareli İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nden temin edilen 1/25.000 ölçekli toprak haritalarından; büyük toprak grupları, arazi kullanım yetenek sınıfları, erozyon durumu, şimdiki arazi kullanım haritaları oluşturulmuştur.
- Kofçaz Orman İşletme Şefliği'nden alınan 1/25.000 ölçekli Meşcere Haritası ile ilgili köylerin orman varlığını gösteren haritalar oluşturulmuştur.
- Kırklareli Müze Müdürlüğü tarafından yürütülen İl Kültür Envanteri çalışmaları kapsamında; tespiti yapılmış, Kültür Varlıkları ve Sit Alanların Tescil Edilme İstemi Raporu'ndan elde edilen bilgiler doğrultusunda, ilgili köylere ilişkin tarihi ve arkeolojik değerler haritası oluşturulmuştur.
- İlgili köylere ilişkin, kadastral durum paftalarından elde edilen bilgilerin Google Earth görüntülerine işlenmesi sonucu da vaziyet planlarına yönelik haritalar oluşturulmuştur.
- Kocayazı ve Kula köylerine ilişkin olarak ayrı ayrı belirlenen doğal ve sosyo-kültürel özelliklerden elde edilen veriler kapsamında kimlik kartları oluşturulmuştur. Kimlik kartlarının formatının belirlenmesinde; Erdem, 2012; Görmüş, 2012; Köse ve Şahin, 2017; Topçuoğlu ve Kiper, 2020a ve Tarhan, 2020'nin yapmış oldukları çalışmalardan yararlanılmıştır.

4. Aşama (BEK Analizi ve sonuçların değerlendirilmesi): Bu aşamada; örnek alanlara ilişkin olarak BEK analizi ile değerler ve potansiyeller belirli kavramlar eşliğinde ortaya konmuştur. BEK analizi; yol haritaları, vizyon planları, kentsel strateji planları ve mekânsal gelişim strateji çerçevesi çalışmaları için geliştirilen bir tekniktir. BEK Analizi, yerleşimlerin mevcut potansiyellerini belirli kavramlar doğrultusunda ortaya koyarak, farklılıklar ve üstünlükler çerçevesinde yerel ayırt edici özelliklerin belirlenmesi esasına dayanmaktadır (Anonim, 2020b). Elde edilen tüm veriler ve bulgular kapsamında da sonuçlara ilişkin genel değerlendirmeler yapılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Doğal Peyzaj Özellikleri

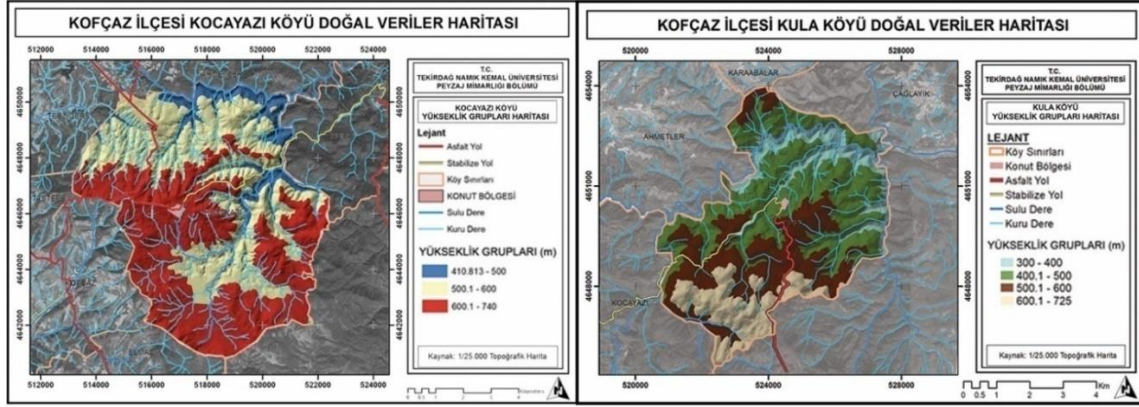
Doğal peyzaj özellikleri kapsamında Kocayazı ve Kula köylerinin; topoğrafik yapı (eğim, bakı, yükseklik), toprak yapısı, su varlığı, doğal bitki örtüsü analizleri yapılmış ve elde edilen bulgular çizelge ve şekiller ile desteklenmiştir. Doğal peyzaj değerleri; kırsal yerleşimlerin biçimlenişinde (toplu, dağınık vb), silüetinde (manzara etkisi), yapı biçiminde, alan kullanımında, ekonomik etkinliklerin şekillenmesinde (tarım, balıkçılık, orman, turizm vb.) etken olurlar (Roberts, 1996; Mandal, 2001; Kruckeberg 2004; Erdem, 2012; Topçuoğlu ve Kiper, 2021a).

Topoğrafik Yapı

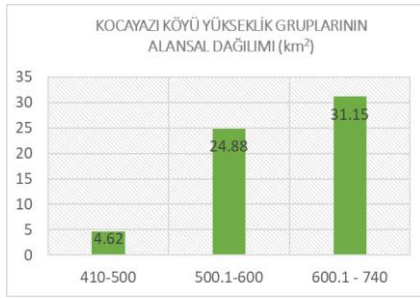
Yükseklik grupları: Kofçaz İlçe sınırı genelinde 250 -758 metre arasında değişen yükseklik grupları mevcut olup, merkez ilçenin kuzeydoğusunda yer alan Kocayazı ve Kula köylerinde 300-740 metre arasında değişen yükseklik grupları görülmektedir (Şekil 2). Yükseklik gruplarının alansal olarak kapladıkları alanlar Şekil 3 ve Şekil 4'te verilmiştir. Buna göre; Kocayazı köyünün büyük bir bölümü 500 ile 740 metre arasındadır. Kocayazı köyünün yerleşim alanı, İlçe genelinin en yüksek noktalarını oluşturan 600-740 metre arasında değişen yükseklik gruplarında yer almaktadır. Kula köyü ise; genel olarak 400-500 metre arasındaki yükseklik grupları arasında yer almaktadır.

Eğim grupları: Eğim aralıklarının belirlenmesinde Altunkasa (2006) baz alınmıştır (%0-5: hafif eğimli, %5-10: orta eğimli, % 12-20: dik eğimli, 20-30: çok dik eğimli, 30 >: sarp ve çok sarp eğimli). Bu kapsamda Kocayazı ve Kula köylerinin eğim durumunu gösteren haritalar Şekil 5'te verilmiştir.

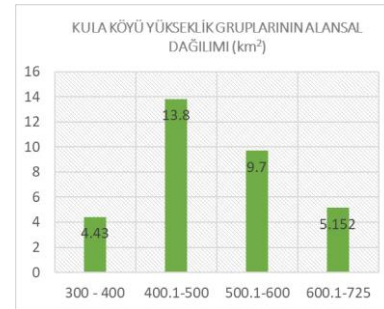
Kocayazı köyünün Güney kısımlarında hafif eğimli ve orta eğimli alanlar görülmesine rağmen iki köyde de genel olarak çok dik eğimli ve sarp – çok sarp eğimli alanlar geniş alanları kapsamaktadır (Şekil 6 – 7).

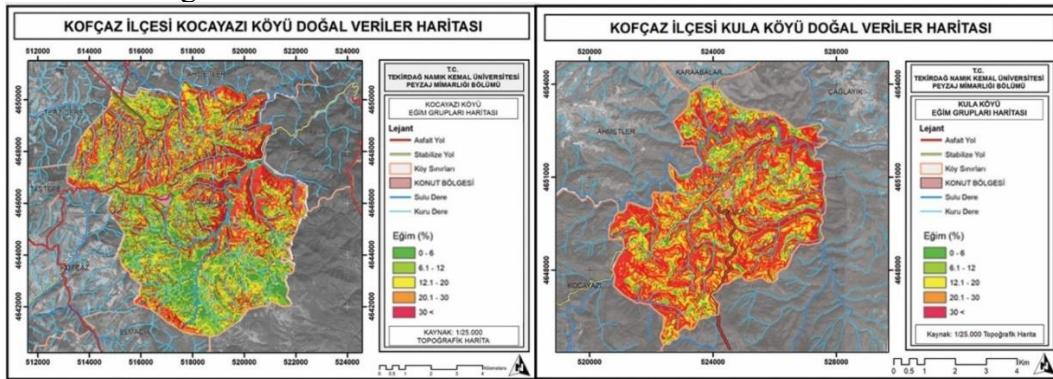
Şekil 2. Kocayazı ve Kula köyleri yükseklik grupları haritaları

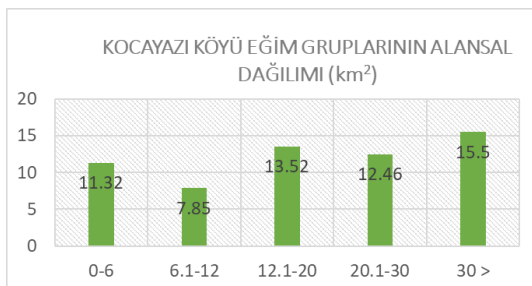
Şekil 3. Kocayazı köyü yükseklik grupları dağılımı

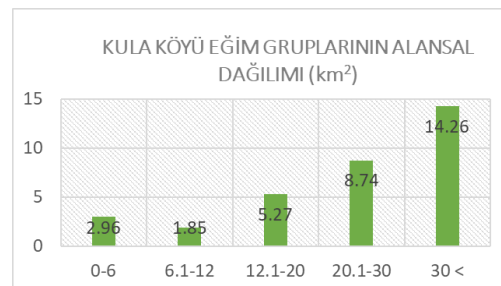
Şekil 4. Kula köyü yükseklik grupları dağılımı

Şekil 5. Kocayazı ve Kula köyleri eğim grupları haritaları

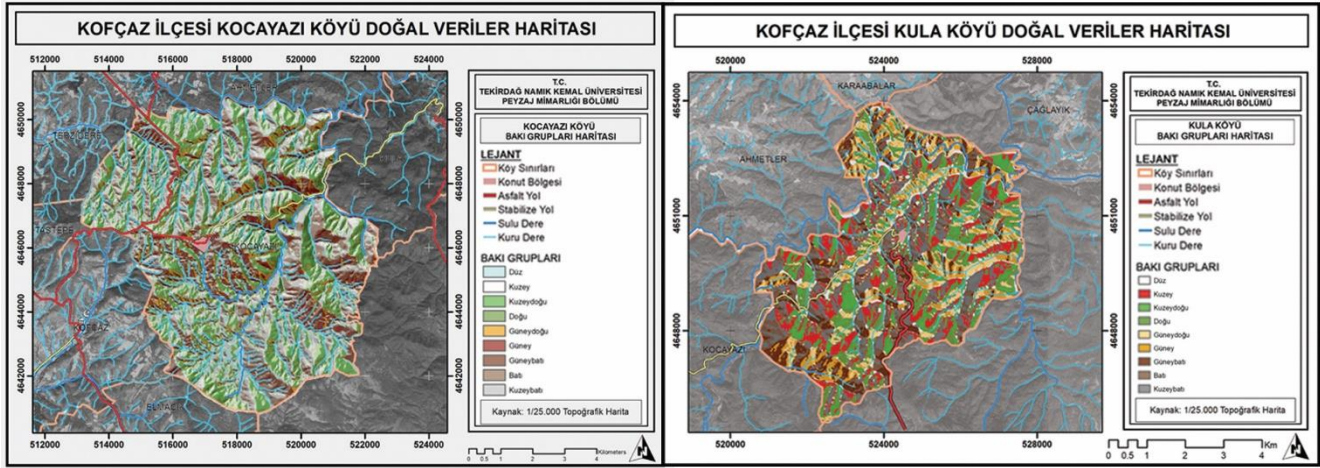

Şekil 6. Kocayazı köyü eğim grupları dağılımı

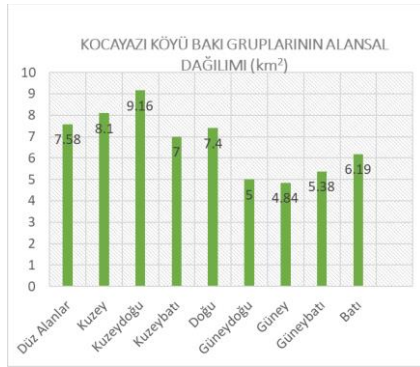

Şekil 7. Kula köyü eğim grupları dağılımı

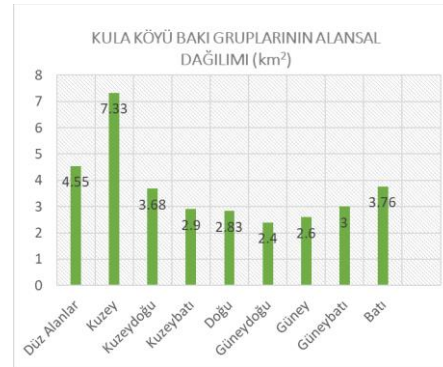
Bakı grupları: Kocayazı ve Kula köylerinin sahip olduğu bakı gruplarının dağılımını gösteren harita Şekil 8’de verilmiştir. Kocayazı köyünde sırasıyla kuzeydoğu ve kuzey bakarlı alanlar yoğunluk göstermekte iken Kula köyünde kuzey bakarlı alanlar daha fazla alan kaplamaktadır (Şekil 9-10).

Şekil 8. Kocayazı ve Kula köyleri bakı grupları haritaları

Şekil 9. Kocayazı köyü bakı grupları dağılımı

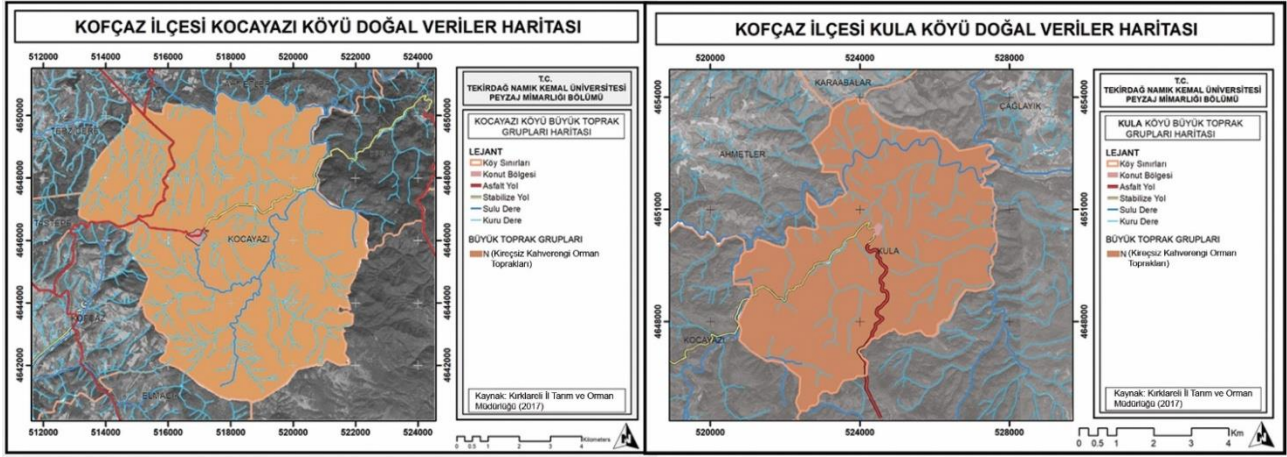

Şekil 10. Kula köyü bakı grupları dağılımı

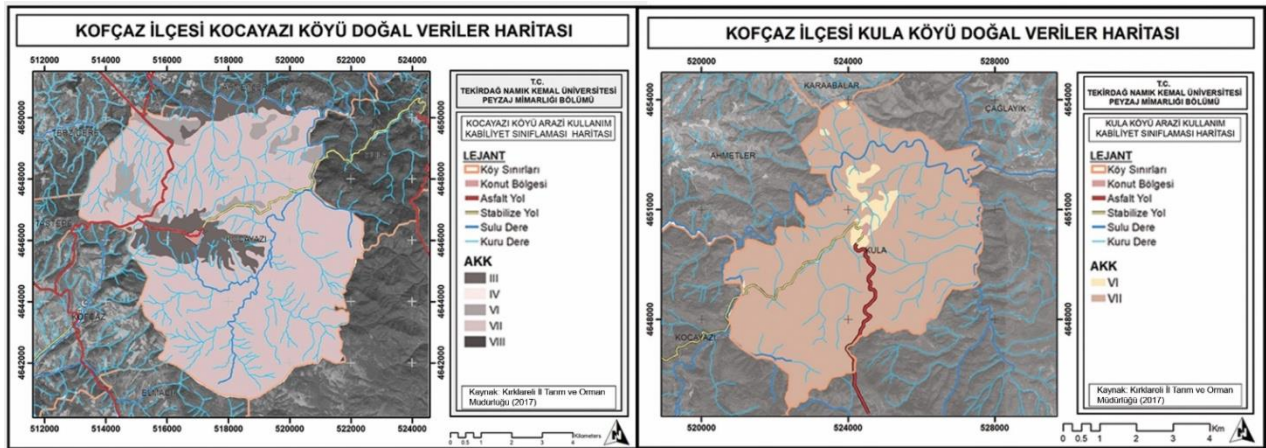
Toprak yapısı

Kırklareli İl Tarım ve Orman Müdürlüğü’nden elde edilen veriler kapsamında, toprak özelliklerine ilişkin olarak; büyük toprak grupları, arazi kullanım yetenek sınıfları ve erozyon durumuna ilişkin çeşitli haritalar üretilmiştir.

Büyük toprak grupları açısından; çalışma alanının tamamı Kireçsiz Kahverengi Orman Topraklarından (N) oluşmaktadır (Şekil 11). Bu topraklar, kireçsizdir ve reaksiyon asit, nötr veya kalevidir. Genellikle yaprağını döken orman örtüsü altında oluşur (Anonim, 2008). Arazi kullanım yetenek sınıfları (AKK) açısından; çalışma alanı sınırları içerisinde I. Sınıf tarım arazisi bulunmamakta ve bölgede hâkim olarak toprak işlemeli tarıma uygun olmayan VII. Sınıf tarım arazisi yaygın olarak görülmektedir (Şekil 12).

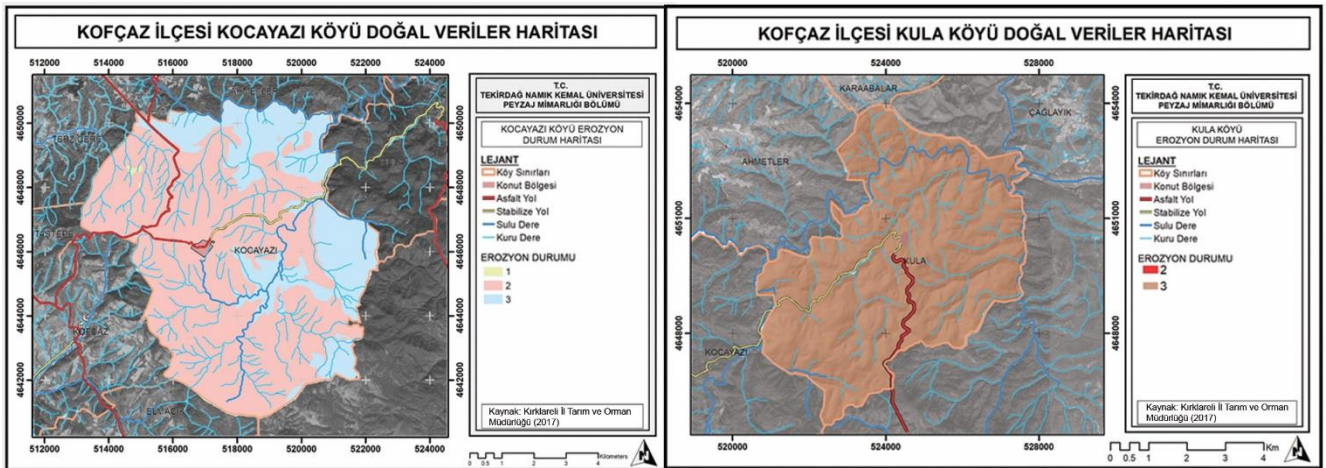

Şekil 11. Kocayazı ve Kula köyleri büyük toprak grupları haritaları

Şekil 12. Kocayazı ve Kula köyleri arazi kullanım kabiliyet sınıflaması haritaları

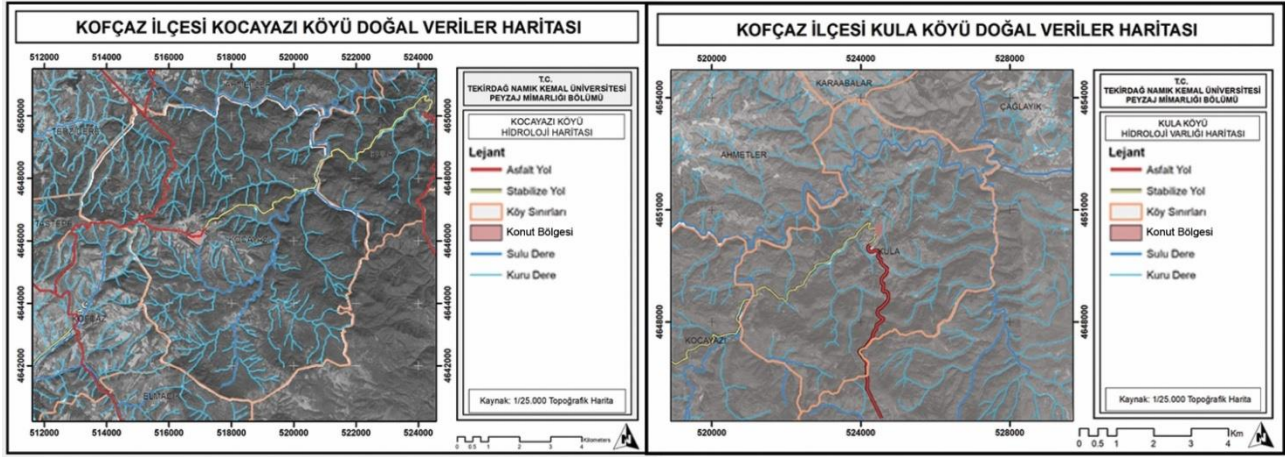
Erozyon durumu açısından ise; çalışma alanı sınırları içerisinde yoğun olarak orta ve şiddetli biçimde erozyon görülmektedir (Şekil 13). (1: Hiç veya çok az, 2: Orta, 3: Şiddetli, (Anonim, 2008).

Şekil 13. Kocayazı ve Kula köyleri erozyon durumu haritaları

Su varlığı

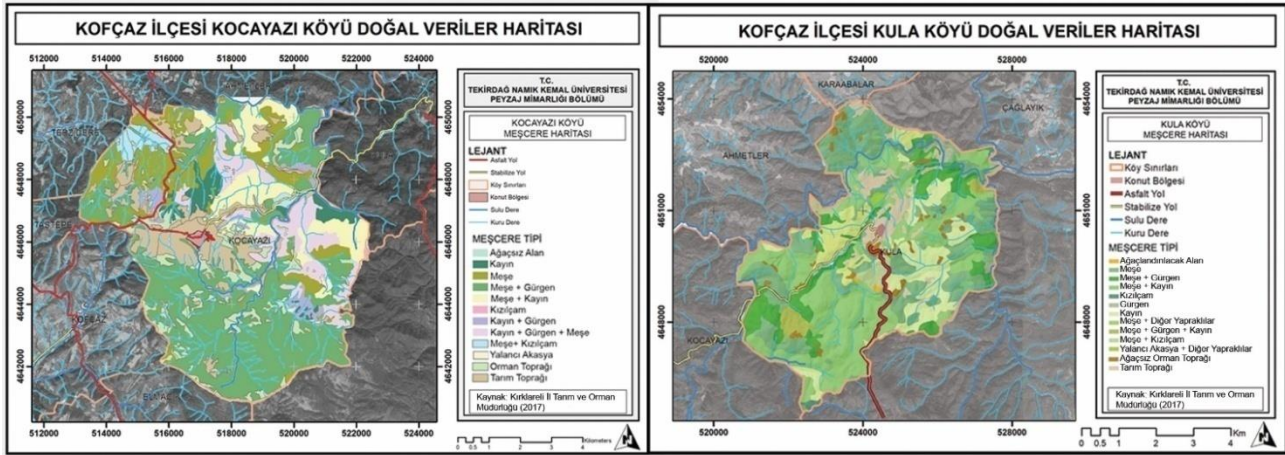
Istranca dağlarının güney eteklerinde yer alan Kocayazı ve Kula köyleri gerek orman gerekse su kaynakları bakımından oldukça zengindir. Çalışma alanları ve yakın çevrelerinde ayazma (kaynak) ile çok sayıda kuru ve sulu dere bulunmaktadır (Şekil 14).

Şekil 14. Kocayazı ve Kula köyleri hidroloji haritaları

Doğal bitki örtüsü

Çalışma alanı sınırları içerisinde doğal olarak yayılış gösteren ve en çok alan kaplayan orman ağaçları genel olarak meşe, gürgen, kayın gibi geniş yapraklı ağaçlardan oluşmaktadır (Şekil 15).

Şekil 15. Kocayazı ve Kula köyleri meşçere haritaları

Sosyo-kültürel Peyzaj Özellikleri

Sosyo-kültürel peyzaj özellikleri analizi kapsamında; sırasıyla Kocayazı ve Kula köylerinin tarihi geçmişi, demografik özellikleri, sosyo-ekonomik değerleri, ulaşım ve erişilebilirlik durumları, geleneksel yaşam biçimleri, tarihi turistik ve arkeolojik değerlerine yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Sosyo-kültürel peyzaj özellikleri de özellikle kırsal yerleşimlerin kalkınma plan yaklaşımlarında, mekansal planlama süreçlerinde, ekonomik yapı ve mimari yapının biçimlenişinde etkindir.

Demografik yapı

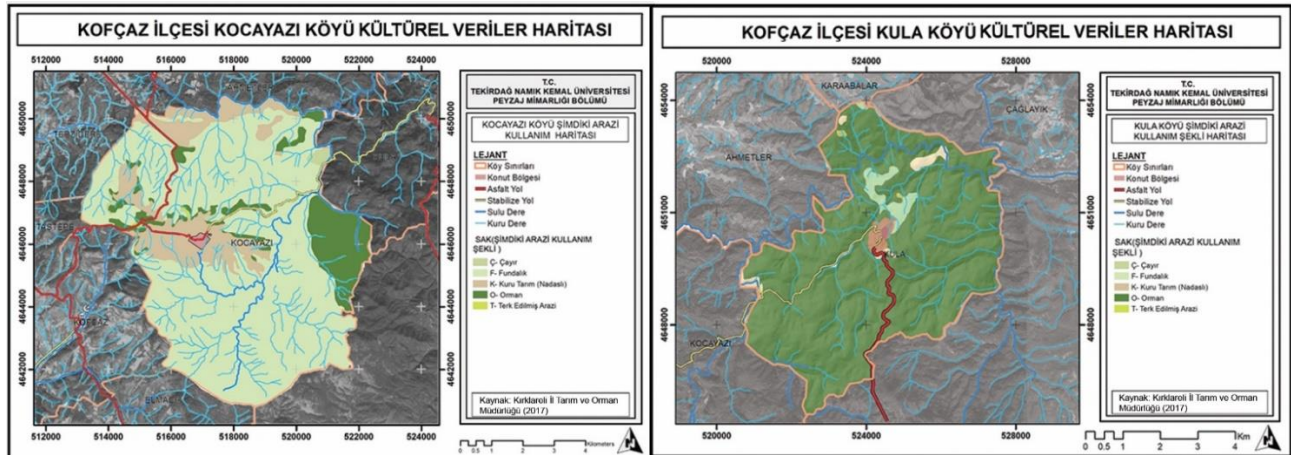
Pomak köyü olan Kocayazı ve Kula köylerinde sırasıyla; Kocayazı köyü, TÜİK 2020 nüfus verilerine göre 120 erkek ve 109 kadın olmak üzere toplam 229 nüfusa sahiptir. Son 12 yıl içerisinde ilçe genelinde olduğu gibi ilçenin en büyük ikinci köyü olan Kocayazı köyünün de nüfus oranı zaman içerisinde azalma göstermektedir. Kula köyü, TÜİK 2020 nüfus verilerine göre 45 erkek ve 29 kadın olmak üzere toplam 75 nüfusa sahiptir. Görüldüğü üzere her iki köy de 1000 kişinin altında bir nüfusa sahiptirler (Çizelge 1).

Çizelge 1.Kocayazı ve Kula köyleri 2007-2020 yılları arası nüfus verisi

Yıl	Kocayazı			Kula		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2007	135	147	282	32	30	62
2008	138	137	275	43	32	75
2009	141	141	282	44	37	81
2010	143	141	284	45	26	71
2011	141	146	287	46	30	76
2012	135	141	276	44	31	75
2013	138	135	273	45	27	72
2014	134	129	263	44	27	71
2015	129	124	253	39	23	62
2016	128	123	251	36	25	61
2017	118	119	237	37	25	62
2018	109	118	227	45	27	71
2019	112	113	225	45	26	71
2020	120	109	229	45	29	74

Sosyo-ekonomik yapı

Kocayazı ve Kula köylerine ilişkin arazi kullanımına ait harita Şekil 16’da verilmiştir. Buna göre; Kocayazı'nın büyük bir bölümü fundalık iken, Kula köyünün büyük bir bölümü ise orman alanlarından oluşmaktadır.

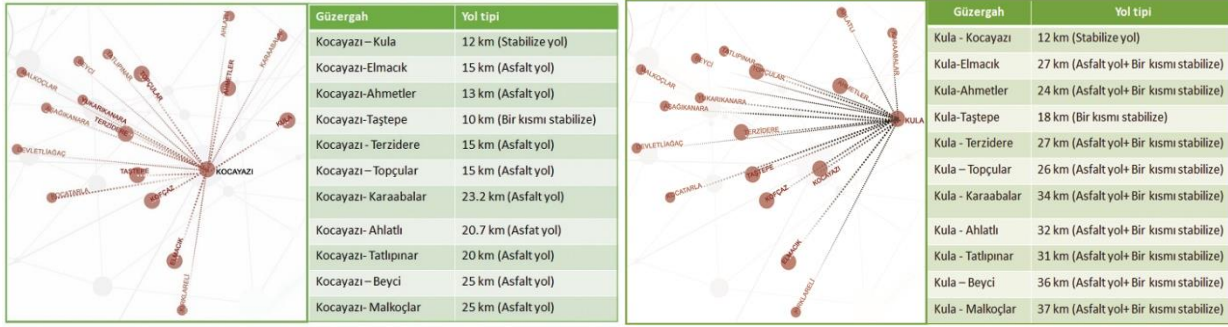
Şekil 16.Kocayazı ve Kula köyleri şimdiki arazi kullanım haritaları

Kocayazı ve Kula köyünün temel geçim kaynaklarına ilişkin bilgiler; köy muhtarları ile yapılan sözlü görüşmelerle belirlenmiştir. Kocayazı köyünün temel geçim kaynağını, bitkisel ve hayvansal üretim oluşturmakla birlikte köyde, ormancılık faaliyetleri de gerçekleştirilmektedir. Kula köyünün temel geçim kaynaklarını ise; ormancılık faaliyetleri oluşturmakla beraber, hayvancılık ve arıcılık oluşturmaktadır.

Ulaşım ve erişilebilirlik durumu

İlçe merkezine 9 km’lik mesafede yer alan Kocayazı köyüne, iki yönlü asfalt yol ile ulaşım sağlanmaktadır. Kocayazı'nın Kofçaz İlçe merkezi ile diğer kırsal yerleşim alanlarına ulaşım mesafeleri ve yol tipi Şekil 17’de verilmiştir.

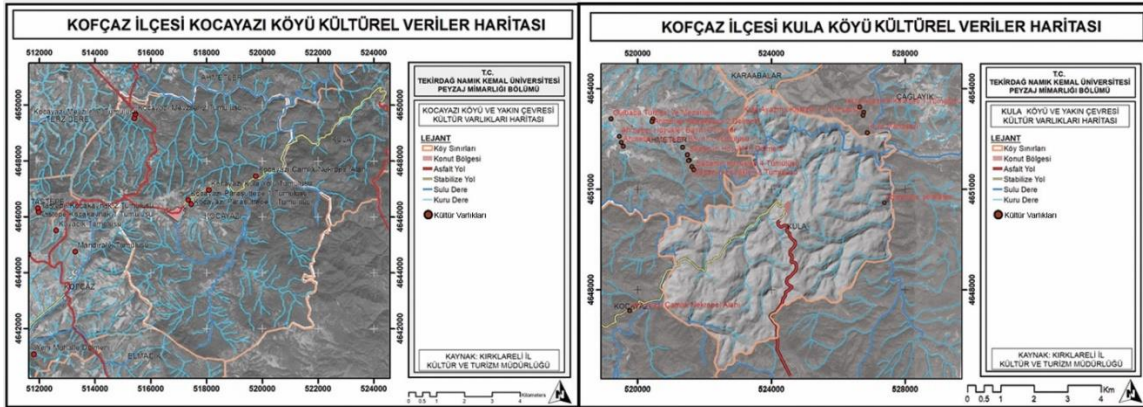
Kula köyü ise; ilçe merkezine 20 km’lik mesafede yer alıp, Kofçaz- Kocayazı arası 9 km iki yönlü asfalt yol ve Kocayazı-Kula arası 11 km stabilize yol ile ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 17).

Şekil 17. Kocayazı ve Kula Köyü yakın çevresi erişilebilirlik durumu

Tarihi turistik ve arkeolojik değerler

Koçfaz İlçesi ve yakın çevresinde Kırklareli Müze Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen Kültür Envanteri Çalışmaları kapsamında; 21 dolmen, 46 Tümülüs, 3 Nekropol alanı, 1 manastır, 2 kale kalıntısı, 1 tavla binası, 7 mezarlık alanı ve 2 köy cami haziresi tescillenmiştir (Kırklareli İl Kültür Varlıkları Envanteri, 2014). Bunlardan 5 adet Tümülüs ve 1 adet Nekropol alanı Kocayazı köyünde ve 1 adet Dolmen de Kula köyünde bulunmaktadır Şekil 18’de verilmiştir. Kocayazı ve Kula köyüne ilişkin doğal ve kültürel kaynak değerlerine ilişkin üretilen haritalar, literatür verileri ve yerel halk ile muhtarlarla yapılan görüşmeler kapsamında her iki köye ilişkin kimlik kartları oluşturulmuş olup (Çizelge 2), potansiyel ve yerel değerlere ilişkin olarak da BEK Analizi (Çizelge 3) yapılmıştır.

Şekil 18. Kocayazı ve Kula köyleri ve yakın çevrelerinde yer alan kültür varlıkları

Çizelge 2. Kocayazı köyüne ilişkin doğal ve sosyo-kültürel kimlik bileşenleri

Yerleşim Adı: Kocayazı Köyü	DOĞAL KİMLİK BİLEŞENLERİ
Coğrafi Konumu: 41°57'54.05"K - 27°12'15.47"D	En düşük / En yüksek Nokta: 600 / 740 m
Kırklareli İli'ne Uzaklık: 43 km	Eğim: Sarp ve çok sarp eğimli
Yüzölçümü: 6065 km ²	Bakı: Kuzeydoğu
Nüfus / Hane sayısı: 225/120	Toprak Yapısı: Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları
	Arazi Kullanım Yetenek Sınıfları: VII. Sınıf
	Erozyon Durumu: Orta ve şiddetli
	Hidroloji varlığı: Sulu ve kuru dere, kaynak
	Baskın bitki örtüsü: Meşe, Kayın ve Gürgeç
	İklim: Karasal iklim
	KÜLTÜREL KİMLİK BİLEŞENLERİ
	Yerel Ekonomik Yapı: Tarım, ormancılık, hayvancılık
	Etnik Din – Köken: Pomak köyü
	Geleneksel Aktivite ve Yemekler: Bayramlar, Fasulye şenliği (devam etmiyor), Pomak böreği (tikva), kaçamak ve kuru fasulye (Çakır, 2013)
	Yerleşimin fiziksel yapısı: İşınsal
	Ulaşım: Asfalt yol
	Yapı işlevleri: Konut, ticaret, dini tesis, sağlık evi

Konut Dokusu: Taş, betonarme

Tarihi Arkeolojik Değerler (Kocayazı köyü ve yakın çevresi): Mevziler 1-2, Kocakaynak 1-2, Paraşüttepe 1-2, Kayacık Tümülüsleri, Yenimahalle Dolmeni ve Nekropol Alanı

Yerleşim Alanının Tarihi: Kocayazı köyü, 1908-1909 yıllarına kadar Kofçaz Nahiyesi adı ile kayıtlarda bulunan bir Bulgar köyü olarak geçmiştir (Özdoğan, 2016). Balkan savaşlarının sonlarına kadar bölgede Türk-Bulgar nüfusunun karışık yaşamış ve Balkan Savaşları sonrası Bulgarlar yöreden göç etmişlerdir. Köyün eski adı Kofçaz'dır. Günümüzdeki Kofçaz'ın ismi o dönemlerde Keşirlik iken, Merkez ilçe daha sonra Kofçaz ismini almış, bu köy de Kocayazı ismini almıştır (Çakır, 2013).

Yerleşim Adı: Kula Köyü

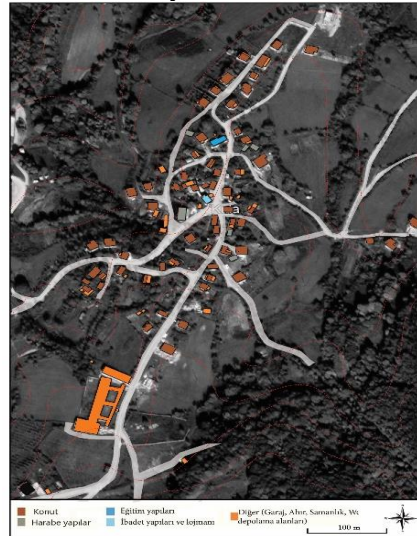
Coğrafi Konumu: 42° 0'19.65"K-27°17'42.42"D

Kırklareli İli'ne Uzaklık: 52 km

Kofçaz İlçesine uzaklık: 20 km

Yüzölçümü: 33.082 km²

Nüfus / Hane sayısı: 71/86

DOĞAL KİMLİK BİLEŞENLERİ

En düşük / En yüksek Nokta: 300 / 758 m

Eğim: Sarp ve çok sarp eğimli

Bakı: Kuzey

Toprak Yapısı: Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları

Arazi Kullanım Yetenek Sınıfları: VII. Sınıf

Erozyon Durumu: Şiddetli

Hidroloji varlığı: Sulu ve Kuru dere, Kaynak

Baskın bitki örtüsü: Meşe, Kayın ve Gürgen

İklim: Karasal iklim

Yerel Ekonomik Yapı: Ormancılık, hayvancılık, arıcılık

Etnik Din – Köken: Pomak köyü

Geleneksel Aktivite ve Yemekler: Pomak böreği (tikva), kaçamak ve kuru fasulye (Çakır, 2013)

Yerleşimin fiziksel yapısı: Lineer

Ulaşım: Stabilize yol

Yapı işlevleri: Konut, ticaret, dini tesis,

Konut Dokusu: Taş, betonarme

Tarihi Arkeolojik Değerler (Kula köyü ve yakın çevresi): Gülbaba Türbesi - Kula Manastırı - Kula 1, 2, 3 Ayazma Kalebeli Tümülüsleri - Şabanın Höyükleri 1, 2, 3, 4 – Ahmetler Höyükler Bayırı Dolmen ve Tümülüsleri

Yerleşim Alanının Tarihi: Kula, Bulgaristan sınırına yakın bir konumda yer alan Kula köyünün tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Köyde Türklerden önce Bulgarlar yaşam sürdürmüşlerdir. 1900'li yıllar ve öncesi Bulgarların yaşam sürdürdüğü dönemde bölgede su değirmenleri ve dolapçılık faaliyetleri (şayak dokuma için) gerçekleştirilmekteymiş. Mübadele sonucunda Bulgaristan'dan gelen Türk vatandaşlar buraya yerleştirilmiş ve su değirmenciliği ile dolapçılık faaliyetleri 1950'li yıllara kadar halk tarafından sürdürülmüştür. Ancak yıllar içinde yaşanan göçlerle birlikte köyde bu faaliyetler giderek unutulmuştur (Anonim, 2020a).

Çizelge 3. Kocayazı ve Kula köylerine ilişkin BEK Analizi

B	<p>Birikim: Varlığını sürdüren Pomak kültürü. Trak'lardan kalma Dolmen ve Tümülüs yapıları.</p> <p>Bereket: Başlıca tarımsal ürünler; buğday, arpa, fasulye, ceviz, bal.</p> <p>Beceri: Var olan etnik kökenini (Pomak) konuşma ve yaşam tarzı ile sürdürüyor olması.</p> <p>Bakış: Istranca Dağları'nın oluşturduğu doğal zenginlikler, kaybolan dokumacılık faaliyetleri.</p> <p>Büyüme: Alternatif geçim kaynaklarının teşviki (turizm, hayvancılık, arıcılık vb.) ile bu faaliyetlerin gelişme potansiyeli</p> <p>Beklenti: Çiftçilik faaliyetlerinde desteklemelerin ve eğitim konularının artırılması ve alternatif iş gücü imkanlarının yaratılması.</p>
E	<p>Ekoloji: Istranca dağlarının oluşturduğu biyolojik çeşitlilik, doğal dereler ve yer altı su kaynakları çeşitliliği.</p> <p>Ekonomi: Potansiyel gelişim alanları hayvancılık ve hayvansal ürünler, orman ürünleri.</p> <p>Eşitlik: Oluşturulacak alternatif iş kollarında çalışacak bireylerin eşit dağılımı sağlanmalıdır.</p> <p>Etkin olma: Bölgede yaşayanlar sahip oldukları doğal ve kültürel varlıklarının bilincinde olmalı ve oluşturulacak alternatif geçim kaynaklarında halk etkin olmalıdır.</p> <p>Elde etme: Hayvancılık ve hayvancılığa dayalı sanayi gelişimi, orman ürünlerinin işlenmesi ile yöreye özgü, marka değeri kazandıracak ürünler elde edilmelidir.</p> <p>Entegrasyon: Bölgenin gelişmesinde alternatif turizm planlarının ve kadın iş gücünün entegrasyonu sağlanmalıdır.</p>
K	<p>Kimlik: Trak kültürüne ait izler, Pomak kültürünü yansıtan yaşam kültürü.</p> <p>Koruma: Sahip olunan ekolojik ve kültürel değerler koruma temelli yaklaşımlar ile kullanıma açılmalıdır.</p> <p>Kapasite: Bitkisel üretim, hayvansal üretim, ormancılık ve turizm potansiyeli.</p> <p>Kalkınma: Bitkisel üretim, hayvansal üretim, ormancılık ve turizm potansiyelinin bölgeye entegrasyonu ve bölgenin tanıtımın sağlanması kalkınmasında destek oluşturacaktır.</p> <p>Katılım: Yerel halk, muhtar, yerel yönetim, merkezi kurum/kuruluş temsilcileri, sivil toplum örgütleri, üniversite vb. ilgi gruplarının katılımı.</p> <p>Kurgu: Bölge, sahip olduğu kimlik özellikleri doğrultusunda ekonomik açıdan kırsal kalkınmaya yönelik sürdürülebilirlik temelinde koruma-kullanma dengesi göz edilerek, cazibe merkezlerine dönüşmelidir.</p>

SONUÇ

Çalışma; *"Kırsal alanlar; arazi yapısı, üretim biçimi, yerel peyzaj karakteri gibi doğal ve sosyo-kültürel değerleri ile özgünlük taşırlar ve özgün peyzaj değerlerinin tespiti planlama ve tasarım çalışmalarında etkindir"* hipotezi üzerinde kurgulanmış ve bu çerçevede Kocayazı ve Kula köylerine yönelik peyzaj değerlerine ilişkin yerel karakteristikler belirlenmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler halinde verilen alanlara katkı sağlayacaktır.

- Kocayazı ve Kula köylerine ilişkin veriler, Arcgis 10.1 yazılımı ile sayısallaştırılarak doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerlerine ilişkin haritalara dönüştürülmüştür. Haritalardan elde edilen veriler gelecek yıllarda yapılacak planlama çalışmalarında yerel yönetim ve diğer araştırmacılara katkı sağlayacaktır. Özellikle kırsal yerleşimlere ait elde edilen veriler üst ve alt ölçekli plan kararlarında yerel yönetimlere veri tabanının oluşturulmasında altlık oluşturacaktır.
- Köy muhtarları ve yerel yöneticilerle yapılan görüşmeler ile alanın sosyo-kültürel dokusuna ilişkin veriler temin edilmiştir. Bu da kırsal yerleşimlere ilişkin yere özgü potansiyelin saptanması açısından fayda sağlayacaktır.
- Çalışma kapsamında üretilen doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerlerine ilişkin kimlik kartları ile BEK Analizinden elde edilen veriler, kalkınma öncelikli eylem planlarının üretilmesine yönelik strateji belirlemede katkı sağlayacaktır.
- Kocayazı ve Kula köylerine ilişkin kadastral durum paftalarından elde edilen bilgilerin Google Earth görüntülerine işlenmesi sonucu vaziyet planlarına yönelik haritalar oluşturulmuştur. Köy yerleşimine ilişkin oluşturulan vaziyet planları özellikle köy tasarım rehberlerinin hazırlanması ve alt ölçek planların oluşturulması açısından katkı sağlayacaktır.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar; üst ölçek plan kararları ile uyumlu oldukları gibi, Eminağaoğlu ve Çevik, 2007; Erdem, 2012; Görmüş 2012; Köse ve Şahin, 2017; Topçuoğlu ve Kiper, 2020a; Turhan, 2020'nin yapmış oldukları çalışmaları da destekler niteliktedir. Keza, bu çalışmalarda, kırsal yerleşmelerin doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerlerinin yerel ölçekte yerleşimlerin ayırt edici niteliklerini oluşturduğu ve kırsal yerleşimlere ilişkin planlama-tasarım çalışmalarında önemli bir kaynak değeri olarak dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu anlamda çalışma kapsamında ele alınan Kocayazı ve Kula köyleri arazi yapısı, etnik kökeni, yerleşim biçimi, folklorik değerleri, ekonomik yapısı gibi doğal ve sosyo-kültürel peyzaj değerleri ile önemli bir kaynak değerine sahiptir.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yazarları Engin KABATAŞ ve Tuğba KİPER arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkısı

Bu makalenin yazarları Engin KABATAŞ ve Tuğba KİPER makaleye eşit oranda katkı sağlamışlardır.

KAYNAKLAR

- Altunkasa, MF, 2006. Peyzaj Mühendisliği. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları, 36 s., Adana.
- Anonim, 2006. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi-1. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, [https://kkp.tarim.gov.tr/Ulusal_kirsal_kalkinma_stratejisi%20\(2007-2013\).pdf](https://kkp.tarim.gov.tr/Ulusal_kirsal_kalkinma_stratejisi%20(2007-2013).pdf) (Erişim Tarihi: 05.08.2020).
- Anonim, 2008. Toprak ve Arazi Sınıflaması Standartları Teknik Talimatı ve İlgili Mevzuat. https://www.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Mevzuat/Talimatlar/ToprakAraziSiniflamasiStandartlariTeknikTalimativeIlgiliMevzuat_yeni.pdf (Erişim Tarihi: 26.02.2021).
- Anonim, 2013. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi-2. T.C. Gıda Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı, [https://kkp.tarim.gov.tr/UKKS%20\(2014-2020\).pdf](https://kkp.tarim.gov.tr/UKKS%20(2014-2020).pdf) (Erişim Tarihi: 05.08.2020).
- Anonim, 2014. Kırsal Kalkınma Eylem Planı. T.C. Gıda Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı, <https://kkp.tarim.gov.tr/KKEP2015-2018.pdf> (Erişim Tarihi: 05.08.2020).
- Anonim, 2019. On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/On-Birinci-Kalkinma-Plani.pdf> (Erişim Tarihi: 01.09.2020).
- Anonim, 2020a. Türkiye İlçe Nüfusları - trakyonet. www.trakyonet.com > nüfus > turkiye-ilce-nufuslari (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Anonim, 2020b. Kentlerin Geleceği için Bek Analizi, <https://www.kentselstrateji.com/wp-content/uploads/BEK.pdf> (Erişim Tarihi:12.09.2020).
- Anonim, 2020c. Kula Köyü Genel Özellikleri, <https://www.kulakoyu.com/kulanin-dunu-bugunu/> (Erişim Tarihi: 05.10.2020).
- Anonim, 2008. Toprak ve Arazi Sınıflaması Standartları Teknik Talimatı ve İlgili Mevzuat. https://www.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Mevzuat/Talimatlar/ToprakAraziSiniflamasiStandartlariTeknikTalimativeIlgiliMevzuat_yeni.pdf (Erişim Tarihi: 26.02.2021).
- Çakır A, 2013. Lot 2 Tourism Marketing Survey Kofcaz/Turkey. Initiation of Partnerships for Valorization of Local Natural Assets and Cultural Haritage. Bulgaria- Turkey IPA Cross-Border Programme, CCI Number 2007CB16IPO008.
- Eminağaoğlu Z ve Çevik S, 2007. Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım Politikaları ve Araçlar. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 22(1): 157-162.

- Erdem M, 2012. Kırsal Yerleşim Peyzaj Kimlik Özelliklerinin Tespiti, Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirme Matrisi Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi (Basılmamış), İstanbul.
- Görmüş S, 2012. Korunan Alanlarda Peyzaj Karakter Analizi: Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı Örneği. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi (Basılmamış), Ankara.
- Köse Y ve Şahin Ş, 2012. Bir Kırsal Yerleşim Olarak Evciler Mahallesi Peyzaj Özellikleri. Ankara Araştırmaları Dergisi, 5(2):57-72.
- Kırklareli İl Kültür Varlıkları Envanteri, 2014. Kırklareli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 503 s., Kırklareli.
- Kruckeberg A, 2004. Geology and Plant Life: The Effects of Landforms and Rock Types on Plants. University of Washington Press.
- Mandal R B, 2001. Introduction to Rural Settlement. Concept Publishing Company, pp. 191-198, New Delhi.
- Ortiz-Guerrero CE, 2013. The New Regionalism: Policy Implications for Rural Regions. Cuadernos de Desarrollo Rural, 10(70): 47-67.
- Özdoğan H, 2016. Kırklareli İli Köy Adları İncelemesi. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Kırklareli.
- Roberts BK, 1996. Landscape of Settlement. Prehistory to the Present, Routledge.
- SEGE, 2017. İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. Ankara Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını, <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokumanflipbook/ilcelerin-sosyo-ekonomik-gelismislik-siralamasi-arastirmasi-sege-2017/1969> (Erişim Tarihi: 12.09.2020).
- Tarhan Y, 2020. Kırsal Kalkınma Kapsamında Lavanta Tarımı-Ekoturizm İlişkisi: Isparta İli Kuyucak Köyü Örneği. Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Basılmış), Bartın.
- Topçuoğlu S ve Kiper T, 2020a. Kırsal Alanlarda Yerel Kimlik Özelliklerinin Belirlenmesi: Tekirdağ İli Saray İlçesi Örneği. Journal of Forestry, 16(1):73-104.
- Topçuoğlu S ve Kiper T, 2020b. Tekirdağ İli Saray İlçesi Kırsal Yerleşimlerinin Kalkınmasına Yönelik Turizm Öncelikli Stratejilerin Belirlenmesi. Kent Akademisi, 13(3): 513-525.